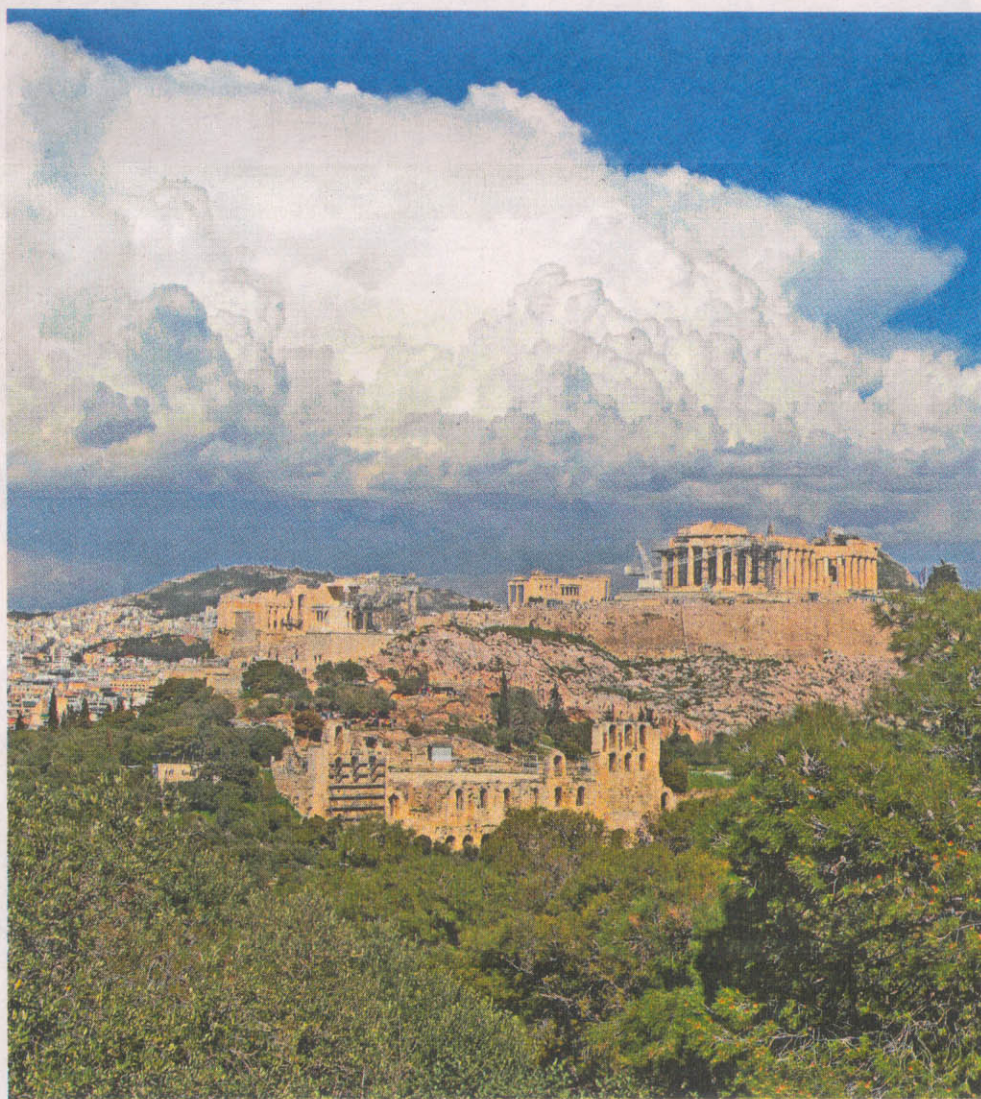

ΛΟΓΟΣ & Αντίλογος

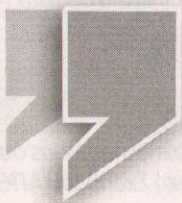
ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ

Η φύση και τα μνημεία δεν αντέχουν άλληλο

Του ΠΕΤΡΟΥ
ΘΕΜΕΛΗ*

*Σε λίγο καιρό δεν θα έχουμε
παρά μόνο τα φωτογραφικά
άλμπουμ να μας θυμίζουν τον
απολεσθέντα παράδεισο*

Ο χρόνος που μας χωρίζει από το παρελθόν συγκροτείται από μια αδιάσπαστη αλληλουχία αρχαιολογικών και ιστορικών στρωμάτων, δεν είναι χάσμα που πρέπει να γεφυρωθεί επειδή τάχα διακόπτει την πολιτιστική συνέχεια, αλλά το σταθερό έδαφος πάνω στο οποίο ριζώνει το παρόν. Το παρελθόν δεν πεθαίνει οριστικά, αλλά συνεχίζει να υπάρχει και να επιδρά μέσω των γενεών και να αποτελεί ύψιστης σημασίας μορφωτική και ανθρωπιστική δύναμη. Η αρχαιολογική έρευνα με την ουσιαστική συμβολή των θετικών επιστημών έχει τη δυνατότητα να φέρνει στο φως νέα υλικά κατάλοιπα και να φωτίζει άγνωστες πλευρές του παρελθόντος.

Οι αρχαιολόγοι, ως ευαισθητοποιημένοι πολίτες και ερευνητές, ασκούν την επιστήμη τους για λογαριασμό της κοινωνίας, καλλιεργώντας τη σχέση του παρελθόντος με το παρόν. Τα υλικά κατάλοιπα του παρελθόντος γίνονται αντιληπτά με τις αισθήσεις μας, εκπέμπουν μηνύματα, αποτελούν μέρος της πραγματικότητας όχι μόνο του παρελθόντος αλλά και του παρόντος, συνδέονται με ατομικές και κοινωνικές καταστάσεις. Η σχέση με τα υλικά κατάλοιπα του πολιτισμού μας όχι μόνο των ειδικών ερευνητών αλλά του κάθε κατοίκου αυτής της χώρας είναι βιωματική. Οι αρχαίες πέτρες που έρχονται στην επιφάνεια με την ανασκαφή δεν είναι βουβές, μιλούν και αποκαλύπτουν τα μυστικά τους σε όσους τις προσεγγίζουν με ενδιαφέρον, ευαισθησία και αγάπη.

Η αρχαιολογία της ανασκαφής και η εργασία στο ύπαιθρο έχει το πρόνομο να σου προσφέρει τη χαρά και τη συγκίνηση της άμεσης, της «φυσικής επαφής» με τον άνθρωπο του παρελθόντος, μέσα από τα υλικά κατάλοιπα του πολιτισμού του, καθώς και τα οστά του που διατηρήθηκαν στους τάφους. Είτε ανάμεσα σε βιβλία είτε κάτω από τον καυτό ήλιο στο ύπαιθρο ο αρχαιολόγος «ανασκάπτει», μελετά τη διαδικασία με την οποία οι κοινωνίες των ανθρώπων, οι αρχαίοι, συνέλαβαν τον υλικό κόσμο, τη φύση και το περιβάλλον και εξελίχθηκαν από τις μικρές ομάδες των κυνηγών-τροφοσυλλεκτών της παλαιολιθικής εποχής στους καλλιεργητές της γης των νεολιθικών χρόνων και στους αστούς της κλασικής αρχαιότητας και του σύγχρονου καταναλωτικού κόσμου.

Ο ερευνητής συγκεντρώνει όλα τα τεκμήρια από την άμεση επαφή του με τον πολιτισμό των αρχαίων και με βάση αυτά τα ευρήματα προχωρά στην ανασύνθεση του παρελθόντος και την κατανόηση των ανθρώπων-δημιουργών. Η επαφή αυτή δεν είναι παθητική αλλά αμφίπλευρη ενέργεια του νου και των αισθήσεων, που αλλάζει με το πέρασμα του χρόνου, εξελίσσεται ραγδαία από την περίοδο της Αναγέννησης ως τη σημερι-

της πολιτιστικής τους κληρονομιάς, έχουν άλλωστε δικαίωμα και υποχρέωση να ενδιαφέρονται για το παρόν και το μέλλον του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος στο οποίο ζουν. Συμβάλλουν άλλωστε και οικονομικά μέσω της φορολογίας στα κρατικά προγράμματα προστασίας, συντήρησης και ανάδειξης των μνημείων.

Ας μην ξεχνάμε ότι, σύμφωνα με τον αρχαιολογικό νόμο (3028/2002, άρθρο 3), «η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας συνίσταται μεταξύ άλλων και στη διευκόλυνση της πρόσβασης και της επικοινωνίας του κοινού με αυτήν, στην ανάδειξη και την ένταξη της στη σύγχρονη κοινωνική ζωή και στην παιδεία, την αισθητική αγωγή και την ευαισθητοποίηση των πολιτών για την αξία της πολιτιστικής κληρονομιάς».

Η προστασία του φυσικού κάλλους, των φυσικών και ιστορικών χαρακτηριστικών και των μνημείων είναι θέμα επιβίωσης του ανθρώπινου γένους. Εκ των ων ουκ άνευ είναι και η μόρφωση των ανθρώπων με τρόπο και μέσα που θα τους ωθούν να διατηρούν άθικτα τα παραπάνω αγαθά, ώστε να μπορούν να τα απολαμβάνουν και οι επόμενες γενιές. Από μόνη της ωστόσο η γνώση δεν αρκεί, αν δεν οδηγήσει στην αυτογνωσία και την αγάπη για τα μνημεία και τους ανθρώπους-δημιουργούς του παρελθόντος, αν δεν λειτουργήσει η γνώση ως κίνητρο στην άμεση λήψη μέτρων για την προστασία και τη διαφύλαξη των αγαθών αυτών.

Ο κίνδυνος εξαφάνισής τους είναι επιθύρας και είμαστε οι ίδιοι υπεύθυνοι γιατί αγνοούμε οι περισσότεροι την αξία τους, αδιαφορούμε για την απώλεια. Ευθύνεται φυσικά η πολιτεία, γιατί επενδύει ελάχιστα στην παιδεία και την ανάδειξη των στοιχείων που προσδιορίζουν τον χαρακτήρα του «πολιτισμού» μας, αρχαίου, μεσαιωνικού και σύγχρονου. Η φύση και τα μνημεία δεν αντέχουν άλλο. Πρέπει να λάβουμε άμεσα μέτρα, γιατί σε λίγο καιρό δεν θα έχουμε παρά μόνο τα φωτογραφικά άλμπουμ να μας θυμίζουν τον απολεσθέντα παράδεισο.

Ο κόσμος αλλάζει, η Ελλάδα αλλάζει όπως και εμείς πρέπει να αλλάξουμε και να προσαρμοστούμε στη νέα κατάσταση. Μια μικρή σύγχρονη πόλη όπως η Καλαμάτα αποδεικνύει ότι μπορεί με το νέο της πρόσωπο, την τέχνη, τον χορό, να διαδώσει μεγάλες ιδέες. Μια αρχαία πόλη όπως η αρχαία Μεσσήνη αναγεννιέται μέσα από τα ερείπιά της, αναπλάθεται, ζει μια δεύτερη ζωή στο παρόν με τις αγορές, τα ιερά, τα μνημεία, τα τείχη και τα θέατρά της, συνεχίζει να φιλοξενεί ανθρώπους και ιδέες, έργα τέχνης και θεάματα, να δημιουργεί πολιτισμό.

pthemelis@hotmail.com

* Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας,
διευθυντής του Προγράμματος Αρχαίας
Μεσσήνης

νή μεταμοντέρνα οπτική και τον άυλο κόσμο των Η/Υ και του Διαδικτύου.

Το παρελθόν διαμορφώνεται μέσα στο κοινωνικό παρόν, είναι ριζωμένο σε σημερινές ιδεολογίες. Ερμηνείες και αναπαραστάσεις του παρελθόντος επηρεάζονται από τις κοινωνικές πεποιθήσεις και τις ιδεολογικές τοποθετήσεις εκείνων που τις προτείνουν. Οι ιστορικοί, οι αρχαιολόγοι, οι κοινωνιολόγοι, οι αρχαιομέτρες οφείλουν να αφομοιώνουν κατά το δυνατόν το υποκειμενικό στοιχείο ως ευαισθητοποιημένοι ερευνητές και να υπογραμμίζουν την κοινωνική και την πολιτική συνάφεια του παρελθόντος, φυσικού και ανθρωπογενούς, με το παρόν.

Οι τοπικές κοινωνίες πρέπει να ενημερώνονται κατάλληλα, ώστε να εκτιμούν την αξία